

WO I en de Vlaamse Beweging

(1) (2) (3) (4)

Hoewel België sinds 1830 neutraal was, beschikte het over een relatief sterk leger qua aantal, maar niet qua slagkracht. Het Frans was de bevels- en administratietaal en reeds in de loop van de 19e eeuw leverde dit problemen op. De opleiding aan de Koninklijke Militaire School was enkel in het Frans te volgen. Alle kaderleden waren Franstalig terwijl veel Vlaamse soldaten analfabeten waren. Er werden initiatieven ter verbetering van het taalprobleem genomen, maar het bleef duren tot 1913 voor er een eerste taalwet voor het leger kwam. In de verschillende militaire opleidingsniveaus werd het Nederlands naast het Frans geplaatst en vanaf 1914 moesten alle documenten en mededelingen aan de soldaten in de twee talen opgesteld worden. De wet werd echter slecht nageleefd en tijdens de Eerste Wereldoorlog werd de uitvoering ervan opgeschort. Tot 1915 was het leger samengesteld uit 59% Vlamingen hoewel de Vlaamse bevolking slechts 57% van de Belgische bevolking uitmaakte. Dit nog kleine onevenwicht nam in de loop van de oorlog toe. Alle mededelingen en opschriften bleven in het Frans en er waren geen afzonderlijke taalklassen bij de opleiding. Vlaamse soldaten werden vernederd door de officieren die zich weigerden aan te passen aan de taalwet. De koning weigerde eveneens heel de oorlogsperiode ook maar op één Vlaamse eis in te gaan. In die context ontwikkelde zich de Frontbeweging.

Een liberale grondwet

De nieuwe Belgische staat (1830) kreeg een liberale grondwet die aan de burgers heel veel persoonlijke vrijheden toekende. Dat had onder meer tot gevolg dat er voor de taalgroepen geen juridische erkenning en bescherming bestond. Artikel 23 - nu artikel 30 - van de Belgische grondwet liet het vrije gebruik van de talen toe: "*Het gebruik van de in België gesproken talen is vrij; het kan niet worden geregeld dan door de wet en alleen voor handelingen van het openbaar gezag en voor gerechtszaken.*" Dat leidde ertoe dat de hoge ambtenaren, grotendeels gerekruteerd in de Waalse regio of in verfranste kringen in Vlaanderen, het Frans tot bestuurstaal promoveerden. Het Frans, dat al zo sterk stond sinds de annexatie van ons land door Frankrijk, rukte verder op.

Pas in 1840 kwam er voor het eerst een Vlaamse reactie. Flaminganten uit Gent, Leuven, Antwerpen en andere plaatsen sloegen de

handen in elkaar. Ze stelden een reeks eisen die tot doel hadden dat de overheid het Nederlands als een cultuurtaal zou erkennen.

De volgende generaties zouden wetten drukken over het taalgebruik in het onderwijs, de rechtszaken, de overheidsdiensten en in alles wat de overheid betrof.

Rodenbach en de studentenbeweging

De Vlaamsgezinden kregen een bestendige vers bloed omdat de studentenbeweging achter hun eisen stond.

De figuur van Albrecht Rodenbach (1856-1880) is hier van grote betekenis. Zijn invloed zou nog veel tientallen jaren na zijn dood voelbaar blijven en de beweging stimuleren. Tijdschriften als *De Vlaamsche Vlagge* en *De Student* hielden het vuur brandend. Daarbij was er nauw contact met Vlaamsgezinde intellectuelen als dokter August Laporta (1864-1919), priester Cyriel Verschaeve (1874-1949), priester Hugo Verriest (1840-1922), politicus Frans Van Cauwelaert (1880-1961), econoom Lodewijk de Raet (1870-1914), hoogleraar-bioloog Julius Mac Leod (1857-1919) en vele anderen.

De achterstelling van het Nederlands

Toch hadden de Vlaamsgezinden nooit de zekerheid dat de opmars van hun taal werkelijk tot een Vlaams Vlaanderen zou leiden. De francofone bedreiging bleef voortdurend aanwezig. De lagere geestelijkheid die veelvuldig contact had met de volksmassa, voelde doorgaans sympathie voor de Vlaamse taaleisen. De hogere geestelijkheid evenwel, zoals de bisschoppen met kardinaal Mercier (1851-1926) aan het hoofd, zag het Nederlands niet aan voor een volwaardige cultuurtaal. Zo schreven de bisschoppen voor dat op de universiteit niet in het Nederlands onderwezen mocht worden. Een ander belangrijk bolwerk van de francofonie werd door de Belgische strijdkrachten gevormd. Het Belgische leger werd gedomineerd door een beroepskader van officieren en onderofficieren. In die kringen heerste een mentaliteit die weinig raakpunten had met de opvattingen van de Vlaamsgezinden. Het uiten van Belgische vaderlandsliefde gebeurde daar per definitie in het Frans. Men was ervan overtuigd dat een strijdmacht maar doelmatig kon functioneren met één beveltaal, die niet anders dan het Frans kon zijn. Wie als flamingant door het leven ging, was daardoor haast per definitie ook antimilitarist.

In het begin van de twintigste eeuw nam de oorlogsdreiging in Europa hand over hand toe.

"Pour les Flamands la même chose!"

Ondanks de haat tegen de Duitse invaller was bij veel Vlaamsgezinde militairen het oude wantrouwen tegenover het Belgische leger niet helemaal verdwenen. Er was dan ook maar weinig nodig om dat weer te doen opflakkeren.

De Vlaamsgezinden zagen met lede ogen dat de Vlaamse soldaten, waarvan de meesten uit de arbeidersklasse kwamen, op allerlei manieren vernederd en achtergesteld werden. De taaltoestanden speelden daarbij een belangrijke rol. Zo werden bevelen vaak alleen in het Frans gegeven en moesten de Vlaamse soldaten tevreden zijn met *Pour les Flamands la même chose!* Vlaamse soldaten werden geminacht door hun officieren, bevorderingen voor Vlamingen bleven uit, wegaanduidingen in de loopgraven stonden alleen in het Frans vermeld, militaire dokters kenden geen Nederlands, in de militaire rechtbanken hadden officieren zitting, die geen Nederlands begrepen, de graven van de Vlaamse gesneuvelden kregen een kruis met een Frans opschrift, enz. Bovendien sijpelden geruchten door over wallinganten en franskiljons die de oorlog wilden gebruiken om de taalverworvenheden van de Vlaamse Beweging terug te schroeven. Dat verhoogde de opwindings bij de Vlaamsgezinden.

Zo herleefde aan het IJzerfront het flamingantisme. De Vlaamsgezinden vonden elkaar nadat de gevechtsstellingen in de winter van 1914-1915 gestabiliseerd waren en er ruimte kwam voor activiteiten buiten de diensturen. Zij verenigden zich in studiekringen waarin onder meer de achterstelling van de Vlamingen besproken werd. Nadat de legeroverheid die kringen in 1917 verboden had, reageerden de Vlaamsgezinde militairen onthutst. Hun activiteiten hadden nu ondergronds plaats en leidden uiteindelijk tot de vorming van de *geheime* Frontbeweging.

De verveling slaat toe

De verveling aan het front was groot. In de kantonnementen kregen de soldaten wel drill-oefeningen en bijkomende opleiding, en ook de gelegenheid om zich te ontspannen. Er werden dan sportwedstrijden, toneel-, revue- en muziekavonden georganiseerd en er stonden bibliotheken ter beschikking. De soldaten gingen ook veel naar het café, dansten hele avonden en speelden kaart. Wie over de nodige financiële middelen beschikte, kon voor enkele dagen met verlof gaan naar Frankrijk, waar vooral Parijs bezocht werd, of naar Engeland.

Veel intellectuelen in uniform leverden een inspanning om de verveling bij de soldaten te verdrijven. Ze richtten gebedenbonden op en verspreidden moraliserende sluitzegeltjes. Men zocht naar deftige dames waarmee in het Nederlands correspondentie kon worden gevoerd. Priesters, seminaristen, legerdokters, onderwijzers en jonge studenten stimuleerden deze activiteiten. Heel merkwaardig was het ontstaan van de zogenaamde frontblaadjes: kleine, onregelmatig verschijnende tijdschriftjes die door onderwijzers of aalmoezeniers opgesteld werden en die bestemd waren voor de soldaten van een bepaalde gemeente. Ze bevatten vooral nieuws over de militairen van die gemeente en eventueel over hun geboortedorp. Zie hierover het hoofdstuk *Het Opwijkse frontblaadje "De stem uit Opwijk"*, pag. 385 e.v.).

Al met al telde het leven van de soldaat toch veel dagen van verveling.

De oorlog werd alsmaar uitzichtlozer. Hij eiste veel doden en de overlevenden werden moedeloos. De militairen raakten daarenboven hoe langer hoe meer vervreemd van hun gezin en van hun familie. Hoe langer de oorlog duurde, hoe meer het gevoelsleven van de soldaten afstompte en hoe brutaler hun gedrag werd. Uiteindelijk koesterden ze maar één wens: "Dat die smerige oorlog maar gauw voorbij is."

De Frontbeweging in actie

Omdat de Frontbeweging verboden was, ging ze ondergronds werken. De agitatie werd gevoerd met pamfletten en Open Frontbrieven, waarin de eisen en de klachten in scherpe bewoordingen geformuleerd werden.

Op 11 juli 1917 werd een Open Frontbrief van gericht aan koning Albert I. Hij werd opgesteld door "ruwaard" Adiel Debeuckelaere, de leider als het ware van de Frontbeweging. De met de hand geschreven en gestencilde brief werd op duizend exemplaren verspreid. Op een aangrijpende manier beschrijft het document hoe slecht de Franstalige officieren de Vlaamse soldaten behandelden. De Frontbeweging verklaarde zich trouw aan België en aan de strijd tegen Duitsland, maar ze formuleerde zware kritiek op de Belgische Staat omdat die al sinds 1830 het Nederlands achterstelde en de Walen bevoordeelde. De angst dat de francofonie door de oorlog nog zou toenemen was reëel:

"Wij die de meerderheid van België uitmaken, wij, de overgrote massa, ten minste 80% van het frontleger, wij lopen gevaar dat ons lijden niet enkel verloren ga, maar zelfs tegen ons volk worde aangewend."

Er werd ook voor na de oorlog zelfbestuur geëist:

"Wij zijn vrije Vlamingen, die een vrij Vlaanderen in een vrij België willen."

In een andere Frontbrief van oktober 1917 pleitte de Frontbeweging om binnen de "Belgische Unie" het "federatief beginsel" toe te passen. Deze eis werd pas in 1993 vervuld: België werd een federale staat.

Het regende straffen voor de militairen die een Open Frontbrief bezaten of die zich Vlaamsgezind opstelden. Sommigen kwamen voor de krijgsraad en kregen zware straffen.

Opleidings- en strafkampen

Terwijl de oorlog maar bleef duren, kwamen nieuwe rekruten het Belgische leger aanvullen. Ze kwamen uit het onbezette gebied of uit Nederland.

Soldaten die de militaire regels overtreden hadden, kwamen in strafkampen terecht. Ook om hun Vlaamsgezindheid werden militairen naar strafkampen gestuurd. Het leven was er verschrikkelijk hard.

Zelfbestuur

Al voor de Eerste Wereldoorlog werd door de Vlaamsgezinden geijverd voor de vernederlandsing van de universiteit van Gent. Bekend zijn in dit verband de "Drie Kraaiende Hanen": de katholiek Frans Van Cauwelaert (1880-1961), de socialist Camille Huysmans (1871-1968) en de liberaal Louis Franck (1868-1937).

Toen België, op de Westhoek na, tijdens de Eerste Wereldoorlog door de Duitsers bezet werd, waren er Vlaamsgezinden, activisten genoemd, die met de hulp van de bezetter Vlaamse eisen wilden verwezenlijken. Zo werd in 1916 de vernederlandsing van de Gentse universiteit een feit en in 1917 de bestuurlijke scheiding, een vorm van zelfbestuur voor Vlaanderen en Wallonië. In 1917 werd de "Raad van Vlaanderen" opgericht die in december van dat jaar de zelfstandigheid van Vlaanderen uitriep. Voor sommigen waren de activisten idealisten die de mogelijkheden geboden door de Duitse bezetting te baat namen. Voor anderen waren de activisten profiteurs die een zware vergissing begingen door samen te werken met een bezetter.

De Frontbeweging en het activisme

De leiders van de Frontbeweging beseften dat ze vanwege de Koning en zijn ministers op geen toegevingen moesten rekenen. Vlaamsgezinde militairen werden door de diensten van de veiligheid heel in het bijzonder in het oog gehouden. Tuchtstraffen, allerlei plagerijen zoals mutaties en voor een aantal militanten verwijzingen naar strafeenheden moesten de invloed van de Frontbeweging tegengaan.

Binnen de Frontbeweging begonnen een aantal militanten te denken dat het opnemen van contact met de Duitsers en de activisten een politiek noodzakelijke zet was. Dat kon enkel door overlopers naar het bezette land te sturen. Twee delegaties liepen over. Ze werden opgevangen door Duitse eenheden en aan hun militaire inlichtingendienst overgedragen. Die zag er brood in en bracht hen in contact met leiders van het activisme. De overlopers brachten de boodschap mee dat de Frontbeweging te geleger tijd in opstand zou komen tegen de Belgische regering om de activistische verwezenlijkingen te beschermen.

De Vlaamse Strijders
der voorlinie gaan samen
met de stormbewuste Walen
om te eischen:
Vlaamse en Waalse regimenten
op denzelfden voet als het
kwitschersch leger is ingericht.
Leve Vrij Wallonië!
Leve Vrij Vlaanderen!
in een onafhankelijk België!

Eén van de stroobiljetten van de Frontbeweging.

Nooit meer Oorlog

De Eerste Wereldoorlog had in Vlaanderen een ingrijpende invloed op het denken over oorlog en vrede. De oud-strijders konden immers vertellen hoe ze de verschrikkingen van een oorlog beleefd hadden. Een van de oud-strijdersverenigingen was het nog altijd bestaande *Verbond van Vlaamse Oud-Strijders* of *Verbond VOS*. De *Vossen* waren niet alleen Vlaamsgezind, ze ijverden ook voor pacifisme. De slogan *Nooit meer oorlog*, die in vier talen op de flanken van de IJzertoren staat, en de vredesduiven zijn een uiting van het verlangen naar vrede.

In de jaren '20 en '30 voerden de Vlaamsgezinden herhaaldelijk acties voor amnestie voor de activisten. In 1937 stuurden talrijke Vlaamse oud-strijders de eretekens die ze door hun inzet aan het IJzerfront verdiend hadden naar het IJzerbedevaartsecretariaat. Daar werd met die eretekens het woord "Amnestie" gevormd en zo kwam het ingelijste paneel tegen de muur van het IJzertorenmuseum tot stand.

Authentiek heldenhuldezerkje (ontwerp Joe English, met het Ierse kruis, de leus "AVV-VVK" - zie noot 5 en de Blauwvoet) dat op het kerkhof van Droeshout stond.

Het werd in het voorjaar van 2003 vernietigd - zie noot 6 op deze pagina.

(5) Beknopte bronnen- en literatuurlijst:

- Profiel van een Bevrijdingsbeweging op de website van Filip Van Laenen
http://home.online.no/~vlaenen/vlaamse_geschiedenis/gsch-i.htm.
 - Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging op de website
<http://users.pandora.be/frankie.schram/tijd/default.html>.
 - DE SCHRYVER R., DEWEVER B., DURNEZ G., e.a., eds., Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, Lannoo, Tielt, 1998.
 - SCHEPENS Luc, Koning Albert, Charles de Broqueville, en de Vlaamse Beweging tijdens de Eerste Wereldoorlog, Lannoo, Toelt, 1982.
 - VANACKER, De Frontbeweging. De Vlaamse strijd aan de IJzer, De Klaproos, Koksijde, 2000.
 - WILLEMSSEN A, *Twintig Eeuwen Vlaanderen*, deel IV tot VI.
- WILS Lode, Honderd jaar Vlaamse Beweging, Geschiedenis van het Davidsfonds, Davidsfonds, Leuven, 1977-1989.
 - (6) Voor de zienswijze op de problematiek van de Vlaamse Beweging tijdens de oorlog en de overtuiging van de Opwijkse frontsoldaat-brancardier Louis Geurickx verwijzen wij ook naar het hoofdstuk *Dagboek 1914-'18 van Louis Geurickx*.
 - (7) Over de zienswijze en de houding van de Opwijkse Studentenbond "Willen werken winnen" onder en na de oorlogsjaren ten aanzien van de Vlaamse Beweging en ontvoogding: zie het hoofdstuk Enkele aspecten van de culturele, maatschappelijke en sociale werking tijdens de oorlog in Opwijk, pag. 423-425.
 - (8) De Vlaamse Beweging en haar interpretatie door de afzonderlijke oudstrijders en hun omgeving gaf ook vorm aan de samenstelling en de lidmaatschappen van de verschillende oudstrijdersverenigingen - zie hiervoor onder meer het hoofdstuk *Het verhaal van Constant Meskens*, pag. 240-241 en *De oorlog herdacht*, pag. 491-492.
 - (9) De leus "AVV-VVK" (Alles voor Vlaanderen - Vlaanderen voor Kristus), die onder meer door Joe English overgenomen werd op zijn ontwerp van heldenhuldekruisjes (1916) werd voor het eerst uitgebracht door Frans Drijvers (° Rotseelaar 04-04-1858, † Willebroek 29-12-1914) in 1881 in het studententijdschrift *De Student* (1881-1901) waarvan hij medeoprichter en hoofdredacteur was.
Frans Drijvers was onderpastoor van Opwijk van 1890 tot 1897.
Joe (eigenlijk: Joseph Alphonse Marie) English, (Brugge 5 aug. 1882 - Vinkem 31 aug. 1918), Belgisch schilder, wiens vader van Ierse afkomst was, studeerde aan de academie te Antwerpen en werd in 1914 soldaat aan het IJzerfront. Nadat hij ziek was geworden, werd hij naar Veurne overgeplaatst, waar hij secretaris werd van het Secretariaat der Katholieke Vlaamsche Hoogstudenten (zie Frontbeweging). Uit de Joe Englishhulde (1920) is de jaarlijkse IJzerbedevaart gegroeid. In 1932 werd zijn stoffelijk overschot bijgezet in de crypte van de IJzertoren. Als kunstenaar is hij vooral bekend door zijn ontwerp (1916) van het grafzerkje voor de Vlaamse gesneuvelden (Keltisch kruis, met blauwvoet en de leus A.V.V.-V.V.K.).
 - (10) Tot voor enige tijd stond op het oudste (oorspronkelijk) deel van het kerkhof van Droeshout een authentiek heldenhuldezerkje (ontwerp Joe English) - zie illustratie. Er was geen naam of datum op vermeld. Het gemeentebestuur, nochtans de beheerder en verantwoordelijke van de gemeentelijke begraafplaatsen, kon niet zeggen wie daar begraven lag.
Met de uitvoering, in het voorjaar van 2003, van de grote kaalslag op dit oudste deel van de gemeentelijke begraafplaats door het gemeentebestuur, werd dit historisch grafmonumentje met een aantal andere merkwaardige en waardevolle grafmonumenten vernietigd. - zie hieromtrent ook de brochure Open Monumenten-

tendag 2002 "Symbolen", Heemkring Opwijk-Mazenzele, pag. 18-19 en 33.

Op de gemeentelijke begraafplaats van Opwijk-centrum staat nu nog steeds een authentiek heldenhuldezerkje (ontwerp Joe English) – zie illustratie pag. . Enige herstelling en restauratie dringt zich wel op. Ook hier staan geen naam of datum vermeld en kan ook hier het gemeentebestuur niet zeggen wie er begraven ligt. Volgens mondelinge mededeling zou daar geen oud-strijder begraven zijn.

Tot voor enige tijd stond op de gemeentelijke begraafplaats van Opwijk-centrum nog een ander heldenhuldekruis. Niet van het Joe English-type, maar een fraai houten kruis met een beschermingsdakje erop, met de leus AVV-VVK en

de Blauwvoet erin gebeiteld maar zonder het Keltisch kruis. Dit kruis (bovengronds gedeelte) van de Opwijkse oud-strijder Raymond De Koster (° 1895, † 1949) staat nu in de museumruimte van de IJzertoren te Diksmuide (aug. 2004).

- (11) Joe (eigenlijk: Joseph Alphonse Marie) English, (Brugge 5 aug. 1882 – Vinkem 31 aug. 1918), Belgisch schilder, wiens vader van Ierse afkomst was, studeerde aan de academie te Antwerpen en werd in 1914 soldaat aan het IJzerfront. Nadat hij ziek was geworden, werd hij naar Veurne overgeplaatst, waar hij secretaris werd van het Secretariaat der Katholieke Vlaamsche Hoogstudenten. Uit de Joe English-hulde (1920) is de jaarlijkse IJzerbedevaart gegroeid. In 1932 werd zijn stoffelijk overschot bijgezet in de crypte van de IJzertoren. Als kunstenaar is hij vooral bekend door zijn ontwerp (1916) van het grafzerkje voor de Vlaamse gesneuvelden (Keltisch kruis, met blauwvoet en de leus A.V.V.-V.V.K.) – zie illustraties pag. 438 en 439.

Authentiek heldenhuldezerkje (ontwerp Joe English) op de gemeentelijke begraafplaats van Opwijk-centrum – zie noot 6.

Louis Geeurickx: de pleitbezorger van de Vlaamse zaak in de Opwijkse gemeenteraad en daarbuiten

Diverse fragmenten en anekdotes in de dagboekdelen (pag. 103 e.v.) en in zijn schrift *Gedachten, brieven en opstellen 1914-1918* (pag. 162 e.v.) tonen overduidelijk het Vlaams realistisch gevoel van Louis Geeurickx.

Op zondag 24 april 1921 hadden de eerste naoorlogse gemeenteraadsverkiezingen plaats. (1)

Burgemeester Benoit De Smedt, 67 jaar geworden, liet het afweten en zijn neef, brouwer Jozef De Smedt, voerde de lijst aan. Men kende de populariteit van Louis Geeurickx en om de lijst zoveel mogelijk stemmen bij te brengen vroeg men zijn medewerking als kandidaat. De lijst haalde slechts 5 van de 11 zetels en de tegenpartij kreeg de meerderheid met dokter Jozef Wijnants als nieuwe burgemeester.

Louis was bij de gekozenen en zetelde als gemeenteraadslid in de oppositie samen met brouwer Jozef De Smedt, veearts Jozef Vereertbrugghen, en Hendrik Van Lembergen (van het Hof ten Eeken). Hij was vast besloten zijn invloed op gemeentelijk vlak zo efficiënt mogelijk aan te wenden om de Opwijkse belangen te behartigen en het Vlaams bewustzijn sterker te maken in het verfranste België.

Op 28 Juni 1921 stuurde V.O.S., 127 Em. Jacquainlaan Brussel, volgende gedrukte brief aan Louis Geeurickx:

Brussel, 28 Juni 1921

BESTE HEER!

Laat ons toe UEd. in de eerste plaats geluk te wenschen met uwe verkiezing als gemeenteraadslid, en de vaste hoop uit te drukken dat gij, dank uw nieuw mandaat, de werking van den **V. O. S.** zult verder helpen steunen en sterken.

Zooals op al onze leden, betrouwen we vast op U. Maar meer dan op onze andere leden, betrouwen we op U, omdat gij, dank uwe verkiezing als gemeenteraadslid, meer dan onze andere leden kunt medewerken, om onze stoffelijke en zedelijke belangen te bevorderen.

In deze zoudt gij doelmatig en vruchtbaar werk verrichten, wildet gij op de eerstkomende zitting van uw gemeenteraad, een wensch voorleggen en door den Raad doen stemmen, ter verwezenlijking dier stoffelijke en zedelijke eischen.

De **V. O. S.** gaat altijd vooraan; in de eerste linie! En de gemeenten waar Vossen in den Raad zetelen moeten ook vooraan gaan. Dan zullen de anderen wel volgen.

Het zal u gemakkelijk zijn uwe medeleden uit den Raad te overtuigen dat het, in het belang van de bevrediging van het land, noodzakkelijk is de stoffelijke eischen der Oud-Strijders te verwezenlijken; dat het noodzakelijk is de Regeering hare verbintenissen tegenover de Oud-Strijders te doen naleven.

Het zal U ook gemakkelijk zijn ze te doen inzien dat het eindelijk tijd wordt een begin te maken met een werkelijke en wezenlijke vervlaamsching van Vlaanderen! En met een werkelijk en wezenlijk democratisch regiem.

Daarom zoudt ge b. v. een motie kunnen doen stemmen in den zin als hieronder aangegeven, en die dan door den Gemeentesecretaris doen sturen én naar den Eersten Minister én naar den Voorzitter der Kamers. Ons tevens bericht sturend op welken datum die motie werd gestemd door uw gemeenteraad, opdat wij, in de heele Vlaamsche pers, er de noodige ruchtbaarheid zouden kunnen aan geven.

Op de achterzijde van het document staat een modeltekst voor een motie:

VOORBEELD VAN EEN MOTIE

«De gemeenteraad van , in zitting van, en op voorstel van, dringt ten zeerste aan bij de Kamers en de Regeering:

Om, in 't belang van de bevrediging van het land, onmiddellijk de rechtmatige eischen der oudstrijders te zien verwezenlijken;

Om, gezien het natuurlijk recht voor de Vlamingen, eindelijk het Vlaamsche land te doen besturen in 't Vlaamsch; (2)

Om het onderwijs te doen voeren in 't Vlaamsch: van hoog tot laag, met inbegrip der onmiddellijke vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool;

Om de Vlaamsche soldaten in het leger te doen bevelen in 't Vlaamsch: en daartoe Vlaamsche regimenten en gewestelijke indeeling met hoogstens zes maand diensttijd in te voeren.»

Die motie is natuurlijk nog voor uitbreiding vatbaar, moest gij dat wenschen.

Op uwe welwillendheid betrouwend,
En met onze beste groeten.

Uw verkleefde,
Dr. J. Verduyn

N. B. — Hierbij sturen we U nog een afschrift van den omzendbrief die wij naar al onze bestuurders gezonden hebben. Ook op uwe medewerking wordt gerekend om te helpen verwezenlijken wat erin uiteengezet is!

Op de Opwijkse gemeenteraden van respectievelijk 29 augustus en 16 september 1921 wordt een brief van Louis Geurickx besproken en wordt er gestemd voor een beslissing:

Zitting van den 29 Augusti 1921

Vervolgens leest de secretaris een brief van den heer Geurickx, betreffende eene motie, aangaande de vlaamsche kwestie, inhoudende de volgende punten:

1. Verwezenlijking der rechtmatige eischen van de Oud-Strijders
2. Vervlaamsching der rechtspleging in alle graden voor geheel het vlaamsche land
3. Vlaamsche voertaal in het onderwijs, vervlaamsching der hoogeschool van Gent
4. Gelijke behandeling van Vlamingen en Wallen in het leger – Gewestelijke indeeling – Verkorting van diensttijd.

De Heer Geurickx ontwikkelt breedvoerig de verschillende punten van zijn voorstel. Na korte bespreking wordt er beslist van deze kwestie tot later te verschuiven.

Zitting van 16 September 1921

De secretaris geeft daarna lezing van een brief van den heer Geurickx, betreffende eene motie aangaande de vlaamsche kwestie in de voorgaande zitting uitgelegd en besproken en inhoudende de volgende punten:

1. Verwezenlijking der rechtmatige eischen van de Oud-Strijders
2. Vervlaamsching der rechtspleging in alle graden voor geheel het vlaamsche land
3. Vlaamsche voertaal in het onderwijs, vervlaamsching der hoogeschool van Gent
4. Gelijke behandeling van Vlamingen en Wallen in het leger – Gewestelijke indeeling – Verkorting van diensttijd.

Na bespreking werden desaanvande verschillende voorstellen gedaan. De Heer Burgemeester verklaart geraadzaam te vinden de uitslag af te wachten van de onlangs door de Kamers gestemde wet, betreffende het gebruik der talen in bestuurszaken, en stelt voor de beslissing tot later te verschuiven. De Heer Vereertbrugghen stelt voor van over elk artikel afzonderlijk te stemmen, of het aangenomen wordt

of niet. De Heer Geurickx stelt voor de motie in haar geheel te stemmen. Mijnheer Heyvaert vraagt de verschuiving.

De Heer Voorzitter legt dan ter stemming of de motie aangenomen wordt of verschoven.

Overgegaan tot de stemming, wordt de verschuiving tot later gestemd, met zeven stemmen tegen vier. Stemmen om te verschuiven: M.M. Heyvaert, Van Langenhove, De Smedt Frans, Moens, Snoeck, Van Damme en Wynants, Burgemeester. Stemmen om aan te nemen: M.M. De Smedt Jozef, Vereertbruggen, Van Lembergen en Geurickx.

1927: motie voor een amnestiewet

Van april 1925 tot april 1928 werd er op het Vlaamse vlak nauwelijks iets bereikt, door niemand. Pas onder de tweede regering Jaspar begon men werkelijk werk te maken van de Vlaamse kwestie, wat op het einde van 1928 de eerste resultaten opleverde: de wet op het taalgebruik in het leger en de aanneming door de Kamer van een nieuwe amnestiewet. De Bormsverkiezing op 9 december 1928 (tussentijdse verkiezingen) en het succes van de Vlaams-nationalisten in de verkiezingen van mei 1929 voltooiden de aan de gang zijnde mentaliteitsveranderingen en schiepen een gunstig klimaat voor de verwezenlijking van het Vlaams minimumprogramma.

Op de Opwijkse gemeenteraad van 28 mei 1927 werd een motie voor amnestie besproken en gestemd, opnieuw onder bezieling van L. Geurickx (punt 6 van de dagorde).

Louis Geurickx deed er volgende uitvoerige tussenkomst (waarvan er spijtig genoeg een tekstpagina ontbreekt):

Mijne Heeren,

Wanneer in een huishouden er 2 soorten kinderen bestaan en de ééne soort bevoordeeld wordt boven de andere, dan ontstaat in zoo'n huishouden wel eens twist. En dan is 't gewoonlijk niet genoeg dat moeder aan de minbedeelden zegge: "Kinderen zwijgen en braaf zijn; ik ben hier de baas." Dat kan nog lukken zoolang de kinderen klein zijn en hun volle verstand niet hebben, maar, eens de kinderschoenen ontgroeid en de geest ontwikkeld zeggen de minbedeelden aan moeder: Zie moeder, zoo kan 't niet blijven gaan; er moet gelijkheid zijn tusschen ons allen ofwel de vrede kan niet behouden blijven.

Dat is, Mijne Heeren, het beeld van 't Belgisch huishouden. Er zijn twee soorten kinderen: Walen en Vlamingen. Sedert 1830 worden de eersten door moeder België bevoordeeld; en van hunne voordeelen genieten ook eenige

Vlaamsche franskiljons, die hun bloedeigen volk verloochenen om ook zooveel mogelijk van de voordeelen te genieten aan de lieve kindertjes toegekend. Ze tooien zich dan ook – soms maar alleen uit ijdele pronkzucht – met het schoone veelkleurige kleed der lieve kindertjes – met de fransche taal.

Wij Vlamingen zijn sedert 1830 de misbedeelden, de slachtoffers der stiefmoederlijke behandeling van Moeder België. Doch stilaan zijn we de kinderschoenen ontgroeid: onze oogen en ons verstand zijn aan 't opengaan en we beginnen de ongelijke behandeling moeilijk te verdragen. Blijft Moeder België hardnekkig voortgaan hare lieve kindertjes te bevoordeelen dan dreigt de vrede in 't Belgisch huishouden verbroken te worden.

Nu, echte Vlamingen zijn goede patriotten en daarom zetten ze zich krachtadig, maar met geduld en wijs beleid aan 't werk, om de oorzaken van oneenigheid weg te ruimen. Lukken zij daarin zooveel te beter voor 't Belgisch huishouden.

Wij Vlamingen willen dus ten bate van "'t een en onverdeelbaar België" gelijkheid van behandeling voor Walen en Vlamingen. Het zal me niet moeilijk vallen, Mijne Heeren, U in 't kort aan te toonen in welke opzichten de gelijkheid nog het meest te wenschen overlaat.

Sedert eenige dagen hebben we een wet, - weliswaar verminkt op vele plaatsen, maar die toch reeds het princip van gelijkheid huldigt, - in bestuurszaken. Dat die wet zoo hevig bevochten wordt door onze fransch brusselsche pers en door sommige Walen (en de haantjes vooruit der Assemblée Wallonne) is een bewijs dat de lieve kindertjes nog zoo gemakkelijk hunne ...

[blz 3 ontbreekt]

... aan menschen die geen fransch verstaan; zoo handelt de voorzitter van de rechtbank voor oorlogsschade met de menschen van 't arrondissement Dendermonde, onze geburen, alsof ze in 't putje van Frankrijk woonden – eveneens die van Veurne en anderen. En na herhaalde vermaningen vanwege den Minister houdt die man koppig aan zijn recht!!

Zoo heeft ons verbrekingshof, het hoogste organisme van de gerechtigheid in een land, nog steeds het recht te weigeren Vlaamsche pleidooien te laten voordragen (Picard).

Zoo schreef laatst een Brusselsch pleitbezorger aan een advocaat, die hem Vlaamsche stukken had gezonden voor een proces, dat noch hij, noch geen enkele zijner collega's van Brussel zich met Vlaamsche stukken willen bemoeien!

Hoe is het mogelijk, Mijne Heeren, dat een vrij volk nog langer zijn klaarblijkelijk recht zoo ziet

onder de voeten treden door zijn eigen ministerie van rechtswezen.

Onderwijs.

Op het terrein van 't onderwijs springt de onrechtvaardigheid van behandeling tusschen Vlamingen en Walen niet zoozeer in 't oog dan op die van bestuur, gerecht, legerinrichting.

De oorzaak daarvan is dat bij vele menschen der burgerij gansch verkeerde gedachten gevormd zijn onder de drukking eener almachtige staatsorganisatie.

De Belgische regeeringen na 1830 wilden de eendracht in het land verzekeren door de eenheid van taal. Gansch het bestuur, het onderwijs, het gerecht, het leger werden ingericht op Franschen grondslag. Wilde de Vlaming tot iets komen en recht van meespreken krijgen in den nieuwen staat dan kon hij maar Fransch leeren. De invloedrijke standen, in de groote Vlaamsche steden gaven overigens het voorbeeld: zij lieten hun kinderen in 't Fransch studeeren: alle inrichtingen van hooger en middelbaar onderwijs waren Fransch. Alleen de volksschool die nog niet eens door alle kinderen werd bezocht, gaf les in de taal van het volk, maar niet overal: de verfranschte burgerij, die het Vlaamsch als een minderwaardige taal beschouwde, trachtte, waar zij kon, het Fransch op den voorgrond te doen treden. Zoo kwam het dat op vele plaatsen vooral te Brussel en in de voorsteden de bevolking, die gedurig van den buiten kwam toegestroomd, niet eens het eerste onderricht in haar eigen taal kreeg en aan de verbastering werd prijsgegeven.

De verachting voor het Vlaamsch bracht mede dat het voor een Waal mogelijk was om alle plaatsen in de ministeries te bemachtigen en zich in alle besturen te nestelen zonder maar een woord Vlaamsch te kennen. Zoo ging bij den Vlaming de overtuiging aan 't groeien dat zij Fransch behoefde te kennen om door den staat gediend te worden. En durfde een Vlaming eene opmerking maken dan antwoordde men hem door een art. 23 der grondwet: het gebruik der talen is vrij.

Aldus begrepen is de vrijheid van het taalgebruik een vrijheid die wurgt, een wapen in de handen van den sterkste. Vandaar dat waar den Vlaming op taalgebied, geen ander recht bestaat dan hetgeen hem uitdrukkelijk door de wet erkend wordt.

Vergelijk: de Waal wordt bestuurd in zijn taal, zonder dat te moeten vragen: hij krijgt onderwijs in zijn taal van de lagere school tot de hoogeschool, en behoeft dat niet te vragen; verschijnt hij voor het gerecht, zoo geschiedt alles in zijn taal; in het leger wordt hij onderricht, aangesproken en aangevoerd in zijn ei-

gen taal. Nooit wordt hij brutaal afgesnauwd omdat hij de taal van zijn overste niet verstaat. Bij de Vlaamsche ouders stond het dus vast dat hun zoon, wilde hij iets worden, goed Fransch moest kennen; Vlaamsch dat kende hij wel te huis en op straat. Maar welk Vlaamsch?

En hoeveel geld en tijd een Vlaming moest verspillen eer hij op gelijke hoogte staat met den Waal! Meer dan twee jaar is hij daardoor ten achter op de Walen: dat is 2 jaar langer studeren, dus geld kosten, en 2 jaar later beginnen geld te verdienen.

De meest schreeuwende ongelijkheid in zake onderwijs, en die aan ons Volk de grootste nadeelen toebrengt op verstandelijk en stoffelijk gebied, is voorzeker de inrichting van ons hooger onderwijs.

Wij bezitten in België 4 hoogeschoolen, twee vrijë en 2 staatshoogeschoolen; alle 4 zijn fransch.

Doch hier spreken we enkel van die burgersjongens welke later functionaris willen worden of een vrij beroep uitoefenen die dus middelbare of hogere studiën zullen doen.

Doch dat getal is slechts 2 à 3% van de leerlingen der lagere school. Meer dan 95% van de leerlingen onzer lagere scholen op den buiten doen geen verdere studiën. En op vele plaatsen worden de wezenlijke belangen van die 95% van de leerlingen geslactofferd aan het persoonlijk belang van de 2 à 3% die verder zullen studeeren door het groot aantal uren die soms van in de laagste klassen besteed worden aan 't aanleeren van een tweede taal. Op die wijze worden veel papagaaien gekweekt en gaan veel kostelijke uren verloren voor de kinderen die geen verdere studiën doen.

We willen echter niet overdrijven en bekennen geredelijk dat in onze streek in 't algemeen niet aan overdreven verfransching gedaan wordt op de lagere school.

Toch moet ik U een voorbeeld aanhalen dat ik persoonlijk beleefde ... (Assche)

Erger is het gesteld in de steden, bijzonder te Brussel, waar geen enkele vlaamsche klas bestaat in heel de stad. Dat schandelijk stelsel is oorzaak dat er voor Brussel alleen rond de 50 klassen bestaan voor kinderen die abnormal zijn. Men schrikt er van als men denkt dat het grootste deel der scholieren van die klassen later de menschenlijke wrakken der maatschappij zullen uitmaken dank zij de onnoemelijke verblindheid der Brusselsche bestuurders. In het middelbaar onderwijs is het erger gesteld. Vlaanderen bezit tot op dit oogenblik geen enkele officiële middelbare school.

Sedert de wet van 1910 moeten 8 u. per week les gegeven worden in 't Vlaamsch op nagevoeg 36 lesuren. Ware de verhouding omge-

keerd d.i. 8 uur per week aan het Fransch te besteden dat ware redelijk. Het tegenwoordige stelsel is onredelijk.

Het nadeeligste voor Vlaanderen is echter de inrichting van ons hooger onderwijs:

4 hoogeschoolen alle 4 Fransch

2 staatshoogeschoolen alle 2 Fransch Gent en Luik.

De Vlamingen eischen de volledige vervlaamsching -trapsgewijs- van Gent. Geen andere oplossing kan hun voldoening geven.

Zonder Vlaamsche hoogeschool geen Vlaamsche leraren, geen Vlaamsche rechters, geen Vlaamsche ingenieurs, geen menschen die de wetenschap in de volkstaal kunnen mededeelen en de stoffelijke en geestelijke belangen van hun volk behartigen. Het gemis van een Vlaamsche hoogeschool zet zich om in een verlies aan volkskracht, die al de lagen der maatschappij geleidelijk hooger moet opvoeren.

De grootste oorzaak van de minderwaardigheid van ons Vlaamsche volk op bijna elk gebied ligt in het gemis aan een Vlaamsche hoogeschool.

Wij hebben een hoogeschool noodig omdat wij een grootere schaar van intellectueelen behoeven, die een dieper werking op de massa der Vlaamsche bevolking uitoefenen kan. Die massa is hare moedertaal getrouw gebleven; over 't algemeen kent zij geen andere taal. Welnu het gemiddelde peil der verstandelijke ontwikkeling en der beschaafdheid staan bij ons volk betrekkelijk laag. En voor een goed deel is zulks te wijten hieraan dat het hooger onderwijs, Fransch zijnde, slechts geringe uitstraling heeft in de Vlaamsche landstreek. In ons volk liggen wondere krachten verborgen die men in werking brengen moet; doch het opbeuringswerk kan slechts uitgaan van een keur van hooge schoolgestudeerden, die de volkstaal spreekt, fijn en beschaafd. Thans blijft de grond braak liggen. De Vlaamschspreekende mannen van hooge cultuur, die zich door eigen kracht zoover moesten opwerken, zijn nog niet talrijk genoeg, ze worden niet genoeg gesteund maar fel tegengewerkt., terwijl de beschavende invloed van de Franschspreekende mannen van hooge cultuur op het Vlaamsche volk schier nul is.

Hier blz. 5 van de vervlaamsching der Gent-sche Hoogeschool

Professor Adolf Prins, der hoogeschool van Brussel schreef in zijn boek "La démocratie après la guerre" (Brussel 1918). "De aanvankelijke dwaling werd begaan toen de wetgever die, in een tweetalig land twee staatsuniversiteiten totstandbracht. Die dwaling herstellen is niet enkel de Vlaamsche cultuur, die hare proeven geleverd heeft, een ambtelijke huldi-

ging schenken, het is in het hooger onderwijs de gelijkwaardigheid van Walen en Vlamingen huldigen door elken Belg toe te laten zijn eigen Universiteit te kiezen, volgens zijn voorkeur met betrekking tot de taal."

Eenige rijke Gentenaars die boven -neen buiten hun volk willen blijven, zullen daartegen protesteren. Indien zij in hun boosheid willen volherden, zullen ze wel middel vinden om voor hun zoontjes, die in 't Fransch willen studeren en alzoo aan hun sociale plicht tekort komen - een reiskaartje naar Luik te betalen. Hun voorrecht heeft lang genoeg geduurd ten nadele van ons volk.

Weet gij wel Mijne Heeren dat ieder hoogeschoolstudent aan de staatsuniversiteiten aan ons belastingbetalers, jaarlijks 4000 frank kost? Mogen wij dan van hen niet eischen dat ze ons toch iets van dat geld terugschikken in vorm van wetenschap? Hun taak is het in de taal van 't volk voordrachten te houden, lessen te geven, nuttige artikels te schrijven in bladen en tijdschriften. Door hun dagelijksche gesprekken met den minderen man zouden zij de taal van het volk beschaven; maar thans spreekt een hoogeschoolgediplomeerde even onbeschaafd vlaamsch als een boer of een werkmans, die slechts tot 10 jaar op de lagere school geweest is. Buiten het werk van enkele Flaminganten is het beschavingswerk der hoogeschoolgediplomeerden schier nul. Het hooger onderwijs voor 't volk heeft weinig uitbreiding; volksbrochures over wetenschappelijke onderwerpen, over vakken van nijverheid bestaan schier niet, op dit gebied zijn we tegen de ons omringende landen ver ten achter.

Ver ten achter zijn we ook in zake technisch onderwijs d.i. nijverheids- landbouw- en vakonderwijs. Dit onderwijs dat nieuwere en snellere werkwijzen aanleert verhoogt de voortbrengst en doet dus ook hoogere loonen verdienen. In Vlaanderen is het technisch onderwijs zeer ten achter omdat het steunt op de wetenschap die slechts indringen kan door middel van de taal die het volk goed verstaat, de leraars in natuurkunde, scheikunde, wiskunde, de ingenieurs kunnen den grootsten invloed hebben op het technisch onderwijs, maar dan moeten zij in de taal van het volk onderwijzen. Dat was het geval niet in de Vlaamsche landstreek. Zoo komt het dat er in 't Walenland in de technische scholen jaarlijks 6 maal meer einddiploma's uitgereikt worden dan in 't Vlaamsche land.

En hier denk ik aan de mijnen in de Kempen. Zal 't daar ook maar zijn dat onze Vlaamsche werklieden, in plaats van een deel hunner schooljaren te besteden aan 't grondig aanleren van hun vak, en alzoo te beletten dat Waalsche of ... Duitsche vakmannen met de

goedbetaalde plaatsen weglopen, dat ze, zeg ik in plaats daarvan een paar jaren zullen moeten besteden om fransch te leeren ten einde de ingenieurs te kunnen verstaan wier plicht het is Vlaamsch te kennen?

Men spreekt tegenwoordig in de fransche bladen der hoofdstad van een Vlaamsche hoogeschool te Antwerpen in te richten en de Gentsche te laten bestaan.

Die oplossing kunnen de Vlamingen niet bijtreden. De gelijkheid ware alzoog nog te zeer geschonden. De Vlamingen zouden op die wijze nog 50 jaar wachten eer ze hunne volledige hoogeschool zouden bezitten met al de noodige laboratoria, bibliotheken, werktuigen, enz. Daarbij zou zulke hoogeschool aan 't land 50 millioenen kosten, terwijl te Gent alles gereed is zelfs een deel der professoren. Als ligging is Gent veel beter en om drie staats hoogeschoolen te hebben is ons land te klein; die zouden niet voldoende ernstig kunnen zijn.

4. Leger. Nog eenige woorden Mijne Heeren over 't vlaamsch in 't leger. Hier ook is van gelijkheid geen spoor. Men moet als simpele piot in 't leger gestaan hebben om ten volle te kunnen begrijpen hoe ondraaglijk de toestand van een vlaamsch soldaat is. Schreeuwende onrechtvaardigheden werden gepleegd tegen franschonkundige Vlamingen. Het zou me te ver voeren U al het onrecht uiteen te zetten tegen de Vlamingen bedreven en al de bitterheid te beschrijven hierdoor in de harten der strijdende Vlamingen -80% van het frontleger- opgehoopt. Die bitterheid moest onvermijdelijk vroeg of laat tot een ramp voeren. Dat voelden ook in 't vierde oorlogsjaar de ministers en ze werden ongerust. Een kabinetsraad werd, onder voorzitterschap van den Koning te Havere bijeengeroepen.

Zie V.O.S. ...

Herhaalde malen had generaal de Ceuninck aan zijn officieren opgelegd Vlaamsch te leeren. Zelfs werden leergangen in sommige centra ingericht met verplichting voor de officieren, die te volgen. Doch ze moesten gegeven worden veelal door onderofficieren of onderwijzers. De officieren boycotteerden dan ook gansch straffeloos die maatregelen van den Minister en niets kwam er van in huis.

Minister Devèze ook stuurt tegenwoordig gedurig aanmaningen aan zijn officieren om hen aan te zetten de eenige bepalingen aangaande het Vlaamsch in 't leger vervat in de wet van 1912, na te leven. Doch hij klopt aan doovemansdeur. Alle dagen ontvangen wij stukken betreffende oud-strijders in 't Fransch gesteld. En als het gebeurt dat ze eens in 't Vlaamsch zijn dan is 't negervlaamsch, klaarblijkelijk om met de Vlamingen de spot te drijven. Hier een voorbeeld:

En durft een Vlaming hier of daar de stoutmoedigheid zoo ver drijven zijn recht te eischen, dan zal zijn kommandant er wel voor zorgen hem dat af te leeren.

Mijne Heeren ik vraag het U, is het mogelijk dat in een beschaafd land soldaten worden onderricht, aangesproken en aangevoerd in een taal die zij niet begrijpen?

E.P. De Roover Fransche Colonialen
Voorbeeld Zwitserland.

Engelsche Coloniën – chineezen –

Kan het zijn Mijne Heeren dat onze officieren het niet als een hoogste gebod der vaderlands-liefde aanzien de taal te kennen van hen die het Vaderland ten koste van hun bloed moeten verdedigen?

Ik herinner me het woord van een Waalsch aalmoezenier aan wien een baron van Leuven, kapitein der burgerwacht en tijdens den oorlog kapitein bij den staf te Calais zegde toen hij meende de Vlamingen te moeten bestempelen als oproerlingen: "Il me semble que, quand on leur demande de se faire tuer pour la patrie, on pourrait bien le leur demander en leur langue." Geen ander oplossing voor deze netelige kwestie is er mogelijk Mijne Heeren dan de inrichting van Vlaamsche en Waalsche bataljons of regimenten.

Maar schreeuwt de fransch-Brusselsche pers, dat is het leger en het land verdeelen. Geenszins: dat is het leger fel verbeteren, dat is de ongelijkheid, de verdrukking wegnemen die oorzaken zijn van ontevredenheid en verdeeldheid in het leger. Dat zal geenszins de eenheid van het hooger bevel schaden. Dat de generaals en kolonels onder elkander Fransch spreken en al hunne bevelen aan de lagere officieren in 't Fransch geven; goed; maar de soldaten moeten onderricht en aangevoerd in hun eigen taal: 't zijn geen papagaaien.

Wij vragen ook de gewestelijke indeeling van het leger. Dat men onze jongens zoo dicht mogelijk bij huis late opdat ze hunne zondagen kunnen doorbrengen in hunne familie en alzoog min gemakkelijk ten prooi vallen van de vuile kotjes die nog in alle garnizoensteden rond de kazernen bestaan. Als ze in garnizoen zijn dicht bij huis, waar vele kameraden van hun dorp hen kennen en hen dagelijks zien, zullen ze zich gemakkelijker rein en zedelijk houden. En de zedelijkheid der soldaten is de bijzonderste factor voor een sterk leger.

Wij vragen ook verkorting van dienstdtijd. De oorlog heeft geleerd dat 4 maanden volstaan om een flink afgericht soldaat te vormen gereed om naar 't vuur te gaan, als men wel te verstaan dien tijd goed weet te gebruiken. Een pest voor onze jongens zijn de talrijke ledige uren van elken dag. Men gewent hen aan le-

digheid die oorzaak is van alle kwaad. Dat men den tijd goed gebruike en dan zullen 6 maanden goed volstaan. De 6 maanden diensttijd wordt voorgestaan door kolonel De Braye van den generalen staf. De meeste militairen echter vragen maar zooveel man mogelijk en ze te behouden zolang mogelijk. De gevolgen daarvan zijn ons budget van oorlog dat nog ver over 't miljard bedraagt, meer dan Duitschland in 1913 besteede toen het in volle voorbereiding was voor den grooten oorlog. En thans telt ons leger meer manschappen dan het Engelsch leger.

Velen onzer hoogere militairen hebben het militarisme van Duitschland afgeleerd en zijn nooit meer te verzadigen. Er moet noodzakelijk paal en perk gesteld worden aan hunne eischen, zonder natuurlijk onze weermacht in gevaar te brengen. 6 maanden diensttijd voor de infanterie zijn daarom ruim voldoende.

Een woord nog over het 1e punt onzer motie: verwezenlijking der rechtvaardige eischen der oud-strijders. Zeker is het dat het Vaderland zich niet al te dankbaar getoond heeft tegenover hen die het hebben helpen vrijmaken. Het is noodig geweest dat ze hun tanden lieten zien –die misschien wel wat te scherp waren– om toch iets te bekomen: tot hiertoe echter is de begifteging nog steeds eene belofte en men belooft voort.

In October gaat men beginnen zoo wordt er beloofd met de uitreiking der spaarboekjes; doch een jaar daarna zal 't nog niet voltooid zijn. Dat onderhoudt natuurlijk wel wat bitterheid in 't hart der oud-strijders en 't staatsbestuur zou voorzichtig handelen met aan die verbittering geen voedsel te geven.

Mijne Heeren ik ga sluiten: ik heb mijn best gedaan U de draagwijdte en het groot belang der Vlaamsche kwestie uiteen te zetten.

Ik weet wel dat de oplossing ervan niet of maar in kleine mate van den gemeenteraad afhangt. Doch ik zou U vragen de motie indien ze gestemd wordt over te maken aan den Eersten Minister en aan de voorzitters der Kamers. Honderden Vlaamsche gemeenten hebben reeds 't zelfde gedaan en honderden zullen volgen. Zoo zal het Staatsbestuur den wil van 't volk kennen, door de gekozenen van dat volk. Moesten ze er dan geen of weinig rekening mede houden, dan ligt de schuld niet aan ons.

Mijne Heeren, men heeft aan de Vlaamsche Beweging soms verweten dat zij zich richt tegen de Walen, tegen het Fransch, tegen de Fransche natie. Dat is eenvoudig laster, evenals het een hatelijke dwaasheid moet genoemd worden, te zeggen dat de Vlaamsche

Beweging tegen de eenheid van het Vaderland gericht is.

Niet tegen iets strijdt de Vlaamsche Beweging, zij kampt voor iets. Geen enkel recht der Walen onze broeders bekampt zij maar enkel sommige ongeoorloofde voorrechten van Walen en bastaardvlamingen. De Fransche taal zullen de ontwikkelde Vlamingen zoo goed mogelijk aanleeren, doch bovenal hunne bloedeigen moedertaal. Sommige Franschen denken ten onrechte dat de Flaminganten tegen hen zijn, misleid als ze zijn door de valsche inlichtingen de Fransch-belgische pers van Brussel, die onnoemelijk kwaad sticht. Wij achten de genereuse Fransche natie hoog en wijtenen haar dank voor wat onze beschaving goeds van haar mocht overnemen.

Wat we willen is de taal van ons volk gewaardeerd zien opdat het volk, door zijn taal, uit zijn minderwaardigen toestand kunne opstaan. Bovendien is onze Vlaamsche strijd een diepgrondelijke vaderlandsche werking, want waar ongelijkheid en onrecht heerschene blijven zou de eenheid in 't Belgisch huishouden er op den duur onder lijden.

Uit de nagelaten geschriften van Louis Geurickx kennen wij ook het standpunt hieromtrent van het College van Burgemeester en Schepenen, zoals het waarschijnlijk op de gemeenteraad door de burgemeester werd verwoord:

Het standpunt van het College is dit:

zonder goed te keuren wat de veroordeelde activisten, en menschen die men als activisten heeft doen doorgaan, tijdens den oorlog gezegd en gedaan hebben, vinden wij, dat het hoog tijd wordt, dat over dat alles de spons gevaagd wordt: dit in het welbegrepen belang van ons land.

Activisme is een zielkundig verschijnsel dat zich in meerdere of mindere mate in alle eeuwen en bij alle volkeren heeft voorgedaan, ten tijde van oorlog en groote beroeringen.

Het minst vertoonde dit verschijnsel zich bij volkeren die goed geregeerd waren; het meest in die landen waar het bestuur min goed was opgewassen tegen zijn taak en voornamelijk daar waar verschillende rassen in eene natie samenleefden, bijzonder als een dezer rassen te klagen had over ongelijke behandeling van wege de regeering.

In Vlaanderen was zulks het geval. Hadde ons landsbestuur vroeger klaar gezien, en aan de Vlamingen ten gepasten tijde verleend datgene dat hun rechtmatig toekwam, dan hadden er geen activisten geweest of hadden er dan toch geweest, dan zouden ze gehandeld hebben, niet uit idealisme, zooals de meeste onzer Vlaamsche veroordeelden, maar uit ikzicht en

hebzucht, zooalser vele Waalsche activisten gedaan hebben.

Activisten uit alle landen en alle eeuwen die handelden uit idealisme, werden door de Geschiedenis nooit als misdadigers aanzien. En waar men zulke menschen te lang in 't gevang houdt daar worden ze als martelaren aanzien en worden zij de oorzaak dat de eenheid in het land er onder lijdt, veel meer dan door hun optreden als activist tijdens den oorlog.

Minister Huysmans zegde dat zoo typiek: "veel liever hadde ik A. Borms voor mij op een tegensprekelijke manier dan in het gevang waar hij een martelaar wordt".

Andere landen verleenden aan hun politieke gevangenen de vrijheid zoodra ze zagen dat hunne regeering sterk stond; die hadden meer ondervinding van dergelijke toestanden dddan onze regeering.

Vb. Engeland –Duitschland.

Politieke wonden moeten zoodra mogelijk genezen: anders veretteren ze en breiden zich uit, zoodanog dat gansch het organisme – de staat – er door verkankerd wordt en tot ontbinding zou overgaan.

Dat moet men trachten te voorkomen en daarom dringt amnestie zich op, zoodra mogelijk.

Waar er fout geweest is daar is die reeds meer dan genoeg geboet bijzonder van Vlaamsche kant waar de veroordeelingen zwaarder waren dan die in het Walenland alhoewel de drijfveren der Vlaamsche activisten zuiverder waren dan die der Waalschen.

De echte vaderlandsliefde en het welbegrepen belang der toekomst van ons land eischen amnestie.

Geen enkel hooger belang is er nog dat zich tegen amnestie kan verzetten.

Zij zal er toe helpen de gemoederen te bedaren; bij de meest vooruitstrevende Vlamingen is er reeds veel bitterheid in 't gemoed gekomen door het uitblijven van amnestie; mischien is het nog niet te laat ...om die verbittering; groeit de verbittering nog aan dan zijn daarvoor zeer erge gevolgen te vreezen; mischien is het nog tijd om die verbitterde gemoederen te bedaren maar het is in alle geval hoog tijd.

Sommige fransche gazetten uit Brussel schrijven dat het land zich verzet tegen amnestie. Ze steunen zich daarvoor op moties gestemd door sommige Waalsche gemeenteraden o.a. die van Luik en ook op moties gestemd door een Brusselsche "amicale des officiers" en eenige Brusselaars die zich noemen "Les combattants du front."

Iedereen weet echter dat meer dan 80% der frontsoldaten Vlamingen waren, de $\frac{3}{4}$ groote

meerderheid daarvan maken deel uit van den Vlaamschen oudstrijdersbond, en deze zijn groote voorstanders van amnestie.

Men hoede zich voor de schreeuwerige zoogezegde vaderlandsliefde van sommige menschen, vooral Brusselaars; dat is de echte vaderlandsliefdeniet; zulke soort mond-vaderlandsliefde diende al te dikwijls om eigen fouten van tijdens den oorlog te bedekken en ze haalt meer onheilen uit dan ze goeds kan stichten.

De overgrootste meerderheid der Vlamingen hebben het activisme afgekeurd en het zijn de grootste mannen onder de Vlamingen niet, die er aan medegeholpen hebben. De bestraffing is echter te erg geweest doordat ze gebeurd is tijdens den roes der overwinning; er zijn Vlamingen gebroodroofd geweest omdat ze eens naar een meeting van activisten zijn gaan luisteren; het was genoeg dat een nijdig collega hen ging verklikken, om zonder proces en zonder genoegzame verdediging gebroodroofd te worden.

Laten we er aan medehelpen H.H. om zulke menschen, die al te zwaar geboet hebben, als nuttige burgers aan het land terug te schenken; trachten we, als christene menschen, de gevoelens van wrok en haat die enkel onheil baren uit de harten te rukken; zodoende zullen wij medegeholpen hebben aan een menschlievend vredeswerk dat dringend noodig is en tevens een goeden dienst bewijzen aan ons land.

De Gemeenteraad van Opwijk, in zijn vergadering van ...

overwegende dat in alle andere landen sinds lang alle politieke misdrijven ter gelegenheid van den oorlog gepleegd, geamnestieerd werden;

dat dergelijke maatregel hier ... land er ten zeerste zou toe bijdragen om de eenheid te versterken door den wrok tusschen buger van een zelfde land weg te nemen

dat het uitblijven van dergelijken maatregel in het buitenland den indruk moet wekken van gemis aan innerlijke sterkte en eendracht. drukt de wensch uit..

dat ook in België zoodra mogelijk algeheele amnestie zou verleend worden voor alle politieke misdrijven tijdens den oorlog begaan besluit deze motie te sturen aan den Heer Eerste Minister, aan de Heeren Voorzitters van Senaat en Kamer van Volksvertegenwoordigers en gaat over tot de dagorde.

Louis Geeurickx noteerde ook in 't kort het verloop van de bespreking en de uitslag van de stemming:

6. Ik lees eerst de motie. Dan Wynants: wat beteekent amnestie? Vrij berouw en vergiffenis te bekomen. Zij? Borms. Beter iets toestaan voor jongens oud-strijders invalied en die niet genoeg trekken. Vergelijken met dief enz.

Ik vraag om de motie toe te lichten en lees mijn verdediging; ze protesteeren omdat het geschreven is en niet ter inzage gelegen heeft:

A. Heyvaert bekent ten laatste dat hij mis is. Waar ik voorbeelden aanhaal van amnestie en over de Wet spreek onderbreekt Wynants en vraagt onmiddellijk te antwoorden; ik wil voortlezen. "Dan heb ik dat vergeten; en hij begint over de wet over roodhuiden over civielisatie en vernietigen enz. Dan over 't Vlaamsch; ik ben ook voor 't Vlaamsch voor Vlaamsche Hoogeschool, enz. voor Vlaamsch in 't leger; ik "Waarom dan tegen de motie stemmen voor vervlaamsching der hoogeschool van Gent? Ik?. Wanneer? Voor Te Antwerpen, te Leuven, ja."

Waarom zijn er zoo weinig officieren die Vlaamsch verstonden? Omdat de Vlamingen geen officier wilden worden, ook geen ontvanger, enz. Daarmede zitten de openbare besturen en ministeries vol van Walen. Nu kennen al de officieren Vlaamsch genoeg enz. M. De Backer en ik antwoorden hier en daar een woord maar Wynants raast maar door. Over Duitse hoogeschool enz. Ik wil een antwoordje daarop geven, heb echter geen gelegenheid.

Stemming: ja (Lindemans, Geeurickx, Van Lembergen, De Backer en burgemeester). Onthouden zich (Wynants, Heyvaert, Van Langenhove en Van den Broeck).

Het officiële verslag van de gemeenteraad van 28 mei 1927 verwoordt de bespreking en beslissing aldus:

De Gemeenteraad van Opwijk, in zijne vergadering van 28 Mei 1927,

Overwegende dat in alle andere landen sinds lang alle politieke misdrijven ter gelegenheid van den oorlog gepleegd, geamnestieerd werden;

Overwegende dat dergelijke maatregelen hier in ons land er ten zeerste zou toe bijdragen om de eenheid te verstevigen door haat en wrok tusschen de burgers van een zelfde land weg te nemen;

Overwegende dat het uitblijven van dergelijken maatregel in het buitenland den indruk moet wekken van gemis aan innerlijke sterkte en eendracht;

Drukt den wensch uit dat ook in België, zoodra mogelijk algemeene amnestie zou verleend worden, voor alle politieke misdrijven tijdens den oorlog gepleegd;

Besluit deze motie te sturen aan den Heer Eersten Minister en aan de Heeren Voorzitter van Senaat en Kamer.

-
- (1) Na de Eerste Wereldoorlog werd het algemeen enkelvoudig stemrecht ingevoerd. De wet van 19 februari 1921 schafte de gemeentekieswet van 11 april 1895 af. Door de nieuwe wet verkregen elke man en vrouw vanaf 21 jaar het actief, en op 25 jaar het passief kiesrecht in hun gemeente (actief betekent mogen kiezen, passief houdt in zich verkiesbaar kunnen stellen). Voortaan zouden de gemeenteraden van rechtswege om de zes jaar volledig vernieuwd worden, nl. op de tweede zondag van oktober. De eerste verkiezing na de oorlog had plaats op 24 april 1921.
 - (2) Vermoedelijk Louis Geeurickx voerde hier in handschrift aan toe: *en er de rechtspleging geheel in 't Vlaamsch te doen geschieden.*
-